

Moje (naše) kontakty a vzťahy s etnológmi z Katedry etnografie a folkloristiky na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave

Na tieto udalosti si spomínam z dvoch uhlov pohľadu, z môjho osobného a z pohľadu inštitúcie, kde som pôsobil a ktorú som niekoľko rokov aj viedol. Preto aj názov príspevku: moje (naše) kontakty.

Pre mňa sa to všetko začalo v roku 1970, keď som prišiel na Slovensko ako asistent profesora Mieczysława Gładysza, ako účastník Slavistickej konferencie a Seminaria Ethnologica, ktoré sa konalo na Oravskej priehrade. Avšak našu návštevu sme začali v Bratislave, kde sme sa stretli s Jánom Mjartanom, riaditeľom Národopisného ústavu SAV vo výslužbe. Prijal nás veľmi vrelo a tešilo ho, že styky medzi poľskými a slovenskými odborníkmi sú na vzostupe. Podľa neho by tieto styky mali vychádzať z tradície slovanských diskusií Kazimierza Moszyńskiego.

Konferencia sa pre mňa ukázala ako veľmi podnetná. Dohliadal na ňu, ako zástupca socialistickej vedy, profesor Julian Bromley, ktorý zastával pozíciu politického referenta a prezentoval nám (ostatným slovanským účastníkom konferencie) určitú neostalínistickú teóriu národa, založenú na koncepcii „etnos a etnikum“. Jeho spôsob prezentácie nedovoľoval diskusiu. Moje námietky prijímal s „pokrovým“ výrazom na tvári a neodpovedal na žiadnu moju otázku. Ja som bol totiž ako mladý nadšenec presvedčený, že existovali aj iné spôsoby, akými sa dané javy dali vysvetliť. Práve preto sa ma nikto nepýtal na predmet konverzácie, ktorú sme neskôr s profesorom viedli v autobuse cestou na výskum a ktorú inicioval práve on. Po toľkých rokoch to konečne môžem prezradiť. Profesora zaujímalo, kde sa dajú v Krakowe zohnať silónky a čokoláda.

Teraz by ma zaujímalo, kto zo všetkých zúčastnených vôbec vedel o takých významných menách zameraných na slovanskú problematiku, ako bol i Vjačeslav Ivanov, Vladimír Toporov, Jurij Lotman, Sergej Averincev a Boris Uspenskij. Mám taký pocit, že úlohou Bromleya bolo držať nás od nich čo najďalej.

Na začiatku som spomenul druhé dejstvo, Seminarium Ethnologicum, vynikajúcu iniciatívu profesora Jána Podoláka. Jeho nápadom bolo zorganizovať terénny výskum pre študentov z rôznych slovanských krajín. Okrem toho, že sme sa zúčastňovali na každoročných stretnutiach na Slovensku a neskôr aj v Poľsku, sme tiež spoznali etnograficky zaujímavé regióny a, čo bolo rovnako dôležité, vytvorili sme priateľstvá, ktoré prestáli skúšku času. Keď sme boli mladí, pri takýchto príležitostiach bolo veľmi nápomocné slovenské víno. Semináre sa väčšinou končili dlhými diskusiami a „párty“ a ako všetci dobre vieme: in vino veritas. Keď si zaspomínam na tie časy, vybaví sa mi úžasné dievčatá, ktoré sa neskôr stali členkami fakulty alebo sa zamestnali v múzeách. Feminizácia etnologických vied bola zrejmä, ale treba povedať, že mne to vôbec neprekážalo.

Po dlhé roky si naša Katedra slovanskej etnológie a neskôr aj Ústav etnológie a Katedra etnografie a folkloristiky na Univerzite Komenského v Bratislave udr-

žala študentské a fakultné výmenné programy. Osoba, ktorá privádzala študentov a mladých odborníkov do Krakova, bola naša drahá priateľka docentka Kornélia Jakubíková (ktorej kamaráti hovoria Biba). Krásna a očarujúca žena, statočná a sebavedomá vo svojich názoroch, bola účastníčkou našich terénnych výskumov a konferencií a na Slovensku to bola naša najlepšia sprievodkyňa. Píšem teraz v množnom čísle, pretože okrem mňa mala blízky vzťah aj s doktorkou Małgorzatou Maj a so všetkými členmi našej inštitúcie, ktorí sa zaujímali o kultúru Karpát. Stáva sa, že pri týchto príležitostiach sa viac sústreďíme na publikácie, terénny výskum a konferencie, pričom sa vytráca práve ten osobný rozmer našich kontaktov. No tieto prchavé záležitosti zostávajú v našich individuálnych spomienkach. Často sa mi stalo, že keď som sa na Slovensku zoznámil s ľuďmi, už od prvého stretnutia som mal pocit, ako by sme boli starými priateľmi. Ak mám byť úprimný, tento pocit som mal aj pri Milanovi Leščákovi v Bratislave. Možno je to jedna z vlastností Slovákov – ich otvorenosť.

Dobre, že sa časy zmenili. Naše priateľstvo bolo spočiatku pod dohľadom sovietskeho profesora, ktorý ako vedec rýchlo upadol do zabudnutia. Naša spolupráca vytrvala a nepotrebovali sme na to ani profesora Bromleya. Aj keď jednu zásluhu predsa len mal: inšpiroval nás k jednotnému prejavu a pre svoju škrobenosť, si to ani neuvedomil.

Vzdajme sa už tohto "vyslúžilého uvažovania", skutočné porozumenie a priateľstvo existuje medzi ľuďmi, ktorí sú slobodní. Keď o tom tak teraz premýšľam, rád by som upozornil, že naša spolupráca má počiatky v pohnutých časoch. Skutočnosť, že sme nejako dokázali tieto problémy prekonať, predstavuje najväčšiu hodnotu našej spolupráce.

Czesław Robotycki

Seminarium Ethnologicum a Seminarium Ethnologicum Szegediense

Bol som v treťom ročníku na univerzite, keď môj profesor, Béla Gunda (1911 – 1994) oznámil, že študenti, ktorí vedia po anglicky či po nemecky, sa môžu prihlásiť na letný študentský seminár Seminarium Ethnologicum, ktorý organizovala katedra etnológie na Univerzite Komenského v Bratislave od 10. do 22. septembra v roku 1971. Povedal nám, že seminár povedie Ján Podolák a okrem študentov zo Slovenska sa na ňom zúčastnia aj naši kolegovia z Poľska, Rumunska, Ukrajiny, Maďarska a zrejme aj z iných krajín, všetci v sprievode učiteľov. Počas seminára budú študenti robiť terénny výskum niekde na Slovensku a vytvoria tematické skupiny pod dohľadom učiteľa alebo výskumníka z radov popredných výskumníkov zo Slovenska a zahraničia. Táto myšlienka sa mi zapáčila a prihlásil som sa s odporúčaním od profesora Bélu Gundu. Toho roku sa na seminári ako zástupca